

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ГІБРИДНІЙ ЗАГРОЗИ

Сворак Л. М.

*викладач, голова циклової комісії гуманітарних
та соціально-економічних дисциплін
Івано-Франківський фаховий коледж ЛНУП
м. Івано-Франківськ, Україна*

Переломним моментом у сучасній історії Української держави стали трагічні події російсько-української війни. Попри те, що повномасштабний конфлікт і надалі триває, потрібно пам'ятати про те, що країна агресор докладає максимум зусиль у просуванні власних історичних наративів, які виступають як один із елементів гібридної війни. Парадоксальним елементом на фоні інших зусиль виступає пропагування історичних міфів та фальсифікацій направлених на виправдання агресії. Основним напрямком впливу таких конструктів виступає зміна ідентичності українців та створення протистояння в середині нашого суспільства.

Серед основних історичних міфів, які пропагує рф можна виділити тези про: «один народ» та «Україну імені Леніна» [1], українська культура нерозвинена, Голодомор спричинив неврожай, Крим завжди був російським, Українські націоналісти – це нацисти, Європа була звільнена від нацистів завдяки росії, правонаступниця Київської Русі – москва [2], та інші. Основним «споживачем» таких містифікацій виступає російський громадянин, проте і доволі значний відсоток українців, особливо на початковому етапі протистояння, сприймали твердження російських пропагандистів як історично dokonані факти.

Відмітимо, що іще з періоду горбачовської «перебудови», наш народ розпочав активний процес відтворення власної історичної ідентичності, як основи національної пам'яті. Особливо цей процес пришвидшився у період президенства В. А. Ющенка, який вніс на розгляд Верховної Ради України проект закону «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні» ухвалений Верховною Радою 28 листопада 2006 року [3]. Примітно, що найбільше заперечень Голодомору як злочину геноциду із моменту ухвалення закону звучало від росії, яка є правонаступницею Радянського Союзу. В той же час за президенства В. Ф. Януковича, вітчизняна дослідниця Л. Нагорна зазначала «Справжньою бідною для вітчизняного історієписання став пасеїзм (цим запозиченим із

французької мови терміном позначається такий ступінь самолюбівання минулим, який заважає бачити перспективу). На тенденцію архаїзації за часів президентства В. Ющенка було накинута такий потужний шар етноцентризму, який реанімував притаманне українській свідомості віктимне світобачення. Психологія обійденості, ущемленості, травм так нав'язливо прищеплювалася вітчизняному соціуму, що стала частиною його фрактальної матриці і психічного несвідомого» [4, с. 11]. Таке твердження стало яскравим критерієм повернення значної кількості українських дослідників до російських нарративів, та виступило як тригер відновлення впливу російських міфологем на вітчизняних науковців.

Однак, анексія Криму, початок АТО, а в подальшому і повномасштабної війни стали наочною демонстрацією того, що пропагування історичних міфів несе не лише ілюзорну, але й реальну загрозу для існування цілих держав, адже стає основою для формування «п'ятої колони» на різних рівнях соціуму. Це також посприяло визнанню науковою спільнотою та істеблішментом того факту, що формування ідентичності України на фоні історичної спадщини має особливе значення, враховуючи унікальний внесок країни у світову культуру та історію [5, с. 186].

Відповідно до цього наше суспільство, незалежно від регіону проживання нарешті усвідомило, що «історична пам'ять» – це фундамент національної ідентичності. Адже дякуючи спільному образіві минулого, більш-менш однаковому для мільйонів Я, ми ототожнюємо себе з перемогами й поразками попередніх поколінь, з нашими спільними героями, зі священними для нації місцями пам'яті, з досягненнями нашої культури і т.д. [6, с. 145–146]. Саме усвідомлення та сприйняття національної ідентичності повинно виступити як основа для усвідомлення більшістю нашого соціуму того факту, що ми кардинально відмінні від росіян, і аж ніяк не можемо сприймати один одного як частину «триєдиного народу». Особливої актуальності набуває національна ідентичність на фоні твердження, що «сучасні війни трансформувалися у війни ідей, коли відбувається трансляція на інші народи власного «культурного коду», світогляду, нав'язування власної «ціннісної платформи»» [7, с. 19].

Усвідомлення необхідності національної самоідентифікації та відновлення історичної пам'яті стане основою для подальшої консолідації українців не лише у протистоянні російській агресії, але й в подальшому сприятиме більш успішному відновленню нашої держави. І тут важко сперечатися з тим, що, «Історична пам'ять вказує українцям на шлях пошуку ідентичності, містить у собі культурну, ідеологічну, соціальну та матеріальну спадщину минулих поколінь» [8, с. 7].

Підводячи підсумок, первинно акцентуємо увагу на тому, що в новітній історії незалежної України, на фоні гібридної та відкритої російсько-української війни одним із основних завдань нашої нації виступає пошук власної національної ідентичності, яка неможлива без відновлення історичної пам'яті. Саме цих два елементи, на наш погляд стануть основним інструментом у протидії російському пропагуванню історичних міфів та наративів, як одного із компонентів сучасної війни ідей та створить передумови для формування власної ідеології українського народу як основи для подальшого розвитку етносу.

Література:

1. Один народ: як виник міф про «історичну єдність» України та Росії. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/33382/2023-11-03-odynnarod-yak-vynuk-mif-pro-istorychnu-iednist-ukrainy-ta-rosii/>
2. Справжня історія України: популярні міфи про Україну, які поширює рф. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1856/ukraines-true-history-popular-misconceptions-about-ukraine-propagated-by-russia>
3. Закон України «Про Голодомор 1932—1933 років в Україні». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD_%D0%B8_%C2%AB%D0%9F%D1%80%D0%BE_%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_1932_E2%80%941933_%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%C2%BB
4. Нагорна Л. П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. К., ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Nahorna_Larysa/Istorychna_pamiat_teorii_dyskursy_refleksii.pdf
5. Кузьмінець, Н., Стадник, О., Букіна, Т. Вплив історичної пам'яті українців на події сьогодення. *Проблеми гуманітарних наук* : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. *Серія Історія*. 2023. № 14(56). С. 185–196. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.14/56.20>
6. Готра О. Історична пам'ять як чинник формування ідентичності. *Intermagnum: історія, політика, культура*. 2015. Вип. 2. С. 143–155. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inhpc_2015_2_12
7. Ковальська-Павелко І. «Війни пам'яті» як ключовий чинник формування державної політики пам'яті в сучасній Україні. *Krakowskie Studia Malopolskie*. 2022. Т. 35. №. 3. С. 7–26. Режим доступу: https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_15804_ksm20220301

8. Школяр М., Дудок О. Актуалізація історичної пам'яті в контексті національної ідентичності. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2019. № 22(8). С. 5–13. <https://doi.org/10.15421/171978>